Onzen Heertje

Vu. Kwartaalschrift Onzen Heertje
erfgoedvereniging vzw Doornstraat 11A 8970
Poperinge 2009/3

ICONEN III

Vervolg.
In ons eerste nummer startten we met een vleugje geschiedenis.
Ons tweede nummer vulden we met beeldmateriaal en typische kenmerken.
Ook dit nummer zal nog de finish niet halen.

Lucas 1 in de bijbel gaf het ontstaan aan het idee dat Lucas zelf schilder was en aan de oorsprong ligt van de vele Maria-iconen. Dit idee is een vrome overdrijving. Als is het wel zo dat we van de Mariale taferelen bij Lucas de meeste niet-apocriefe details halen en we haasten ons te schrijven ook de meest diepzinnige. Het is genoeg even aan het Magnificat te denken. We starten hier echter

met de figuur van Johannes de Doper. Dit is ook zo'n trendy figuur in de wereld van de iconen.

1 *Johannes de Doper*

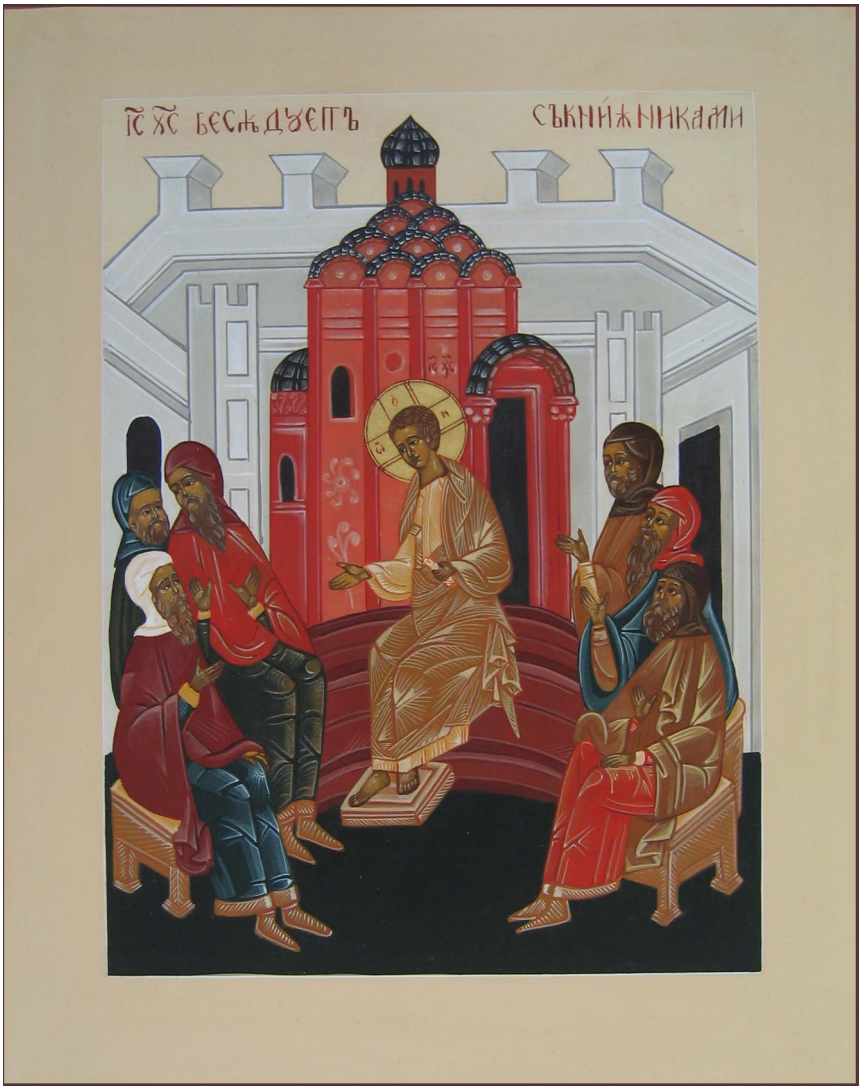

67 Zijn vader Zacharias werd vervuld van de heilige Geest en sprak deze profetie: 68 ‘Geprezen

zij de Heer, de God van Israël, hij heeft zich om zijn volk bekommerd en het verlost. 69 Een reddende kracht heeft hij voor ons opgewekt uit het huis van David, zijn dienaar, 70 zoals hij van oudsher heeft beloofd bij monde van zijn heilige profeten: 71 bevrijd zouden we worden van onze vijanden, gered uit de greep van allen die ons haten. 72 Zo toont hij zich barmhartig jegens onze voorouders en herinnert hij zich zijn heilig verbond: 73 de eed die hij gezworen had aan Abraham, onze vader, dat wij, 74 ontkomen aan onze vijanden, hem zonder angst zouden dienen, 75 toegewijd en oprecht, altijd levend in zijn nabijheid. 76 En jij, kind, jij zult genoemd worden: profeet van de Allerhoogste, want voor de Heer zul je uit gaan om de weg voor hem gereed te maken, 77 en om zijn volk bekend te maken met hun redding door de vergeving van hun zonden.

2 De twaalfjarige in de tempel

Jezus antwoordt zijn ouders: "Waarom hebt gij mij gezocht; wist gij niet dat ik bezig was met de dingen van mijn Vader?"
Binnen het kerkelijk jaar behoort deze icoon tot de feestafbeeldingen van "MidPinksteren", dat op een woensdag tussen Pasen en Pinksteren wordt gevierd.

ІС ХС БЕСѢДУЕТЪ
СЪКНИЖНИКАМИ

3 De intocht in Jeruzalem

Matt. 21:9
De talloze mensen die voor hem uit liepen en achter hem aan kwamen, riepen luidkeels: ‘Hosanna voor de Zoon van David! Gezegend hij die komt in de naam van de Heer. Hosanna in de hemel!’

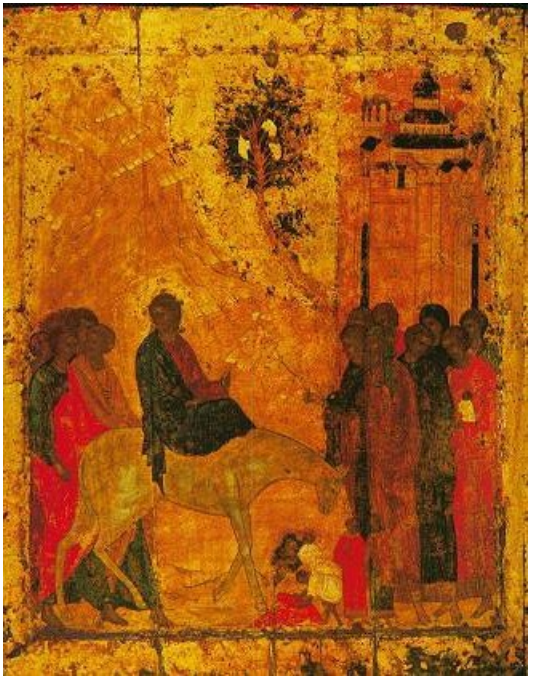

4 De blindgeborene

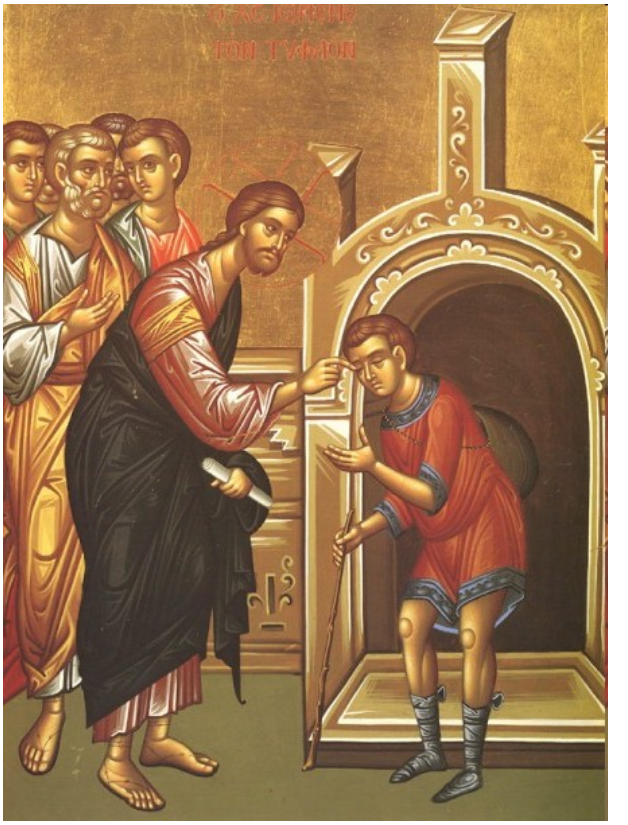

‘Of hij een zondaar is weet ik niet,’ zei hij, ‘maar één ding weet ik wel: ik was blind en nu kan ik zien.’ (Joh. 9:25)

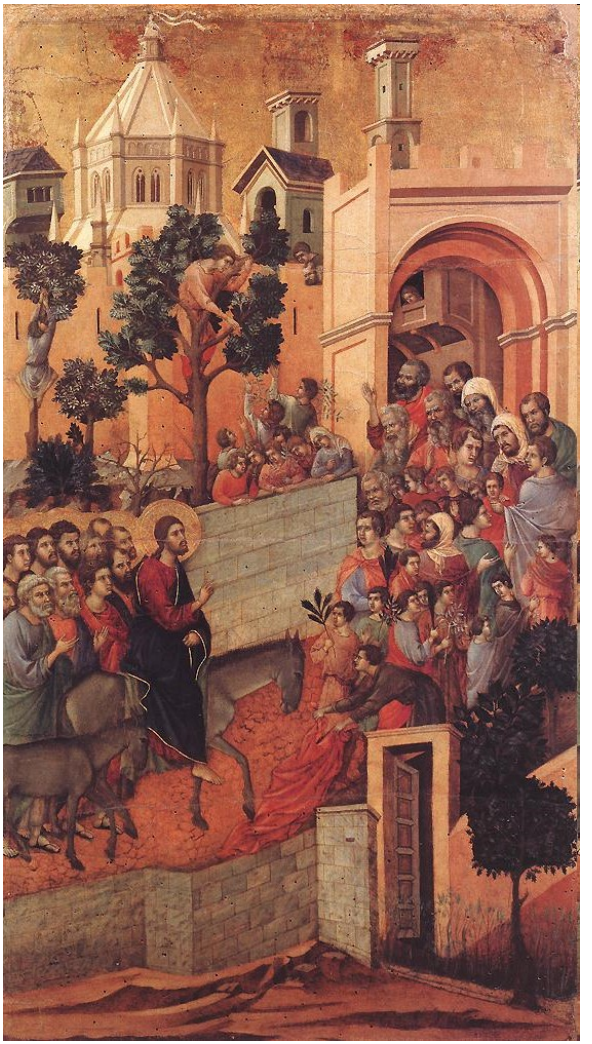

5 De opwekking van Lazarus

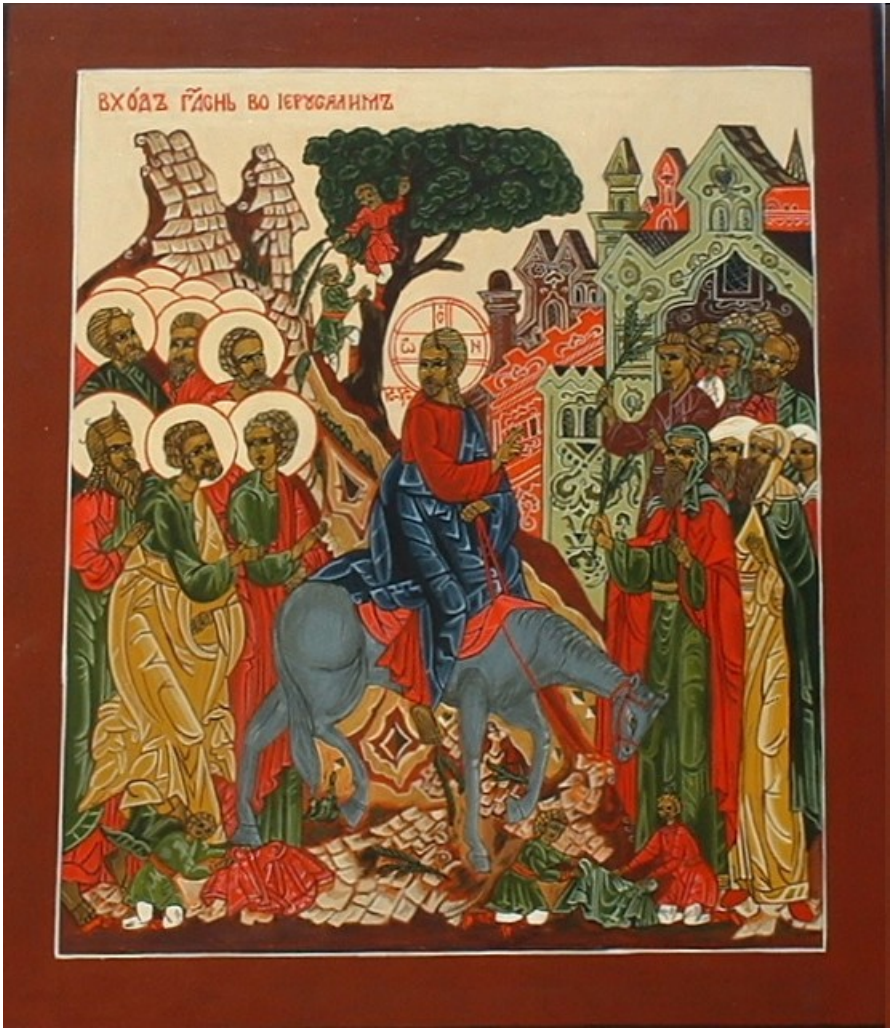
ВХОДЪ ГДНЬ ВО ІЕРУСАЛИМЪ

RESURRECTIO LAZARUS
IC XC
LAZARUS
MARTHA
MARIA

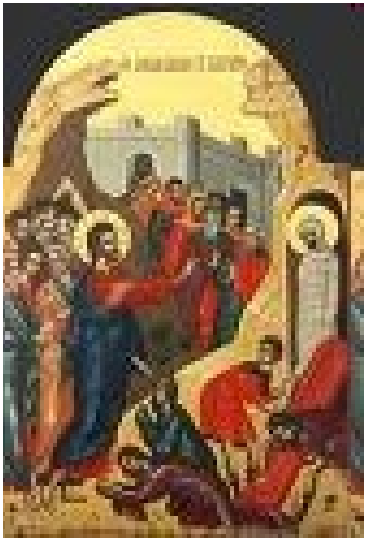

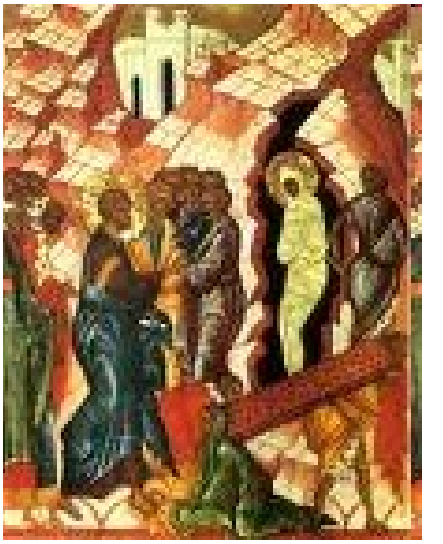

Joh. 11:2

dat was de Maria die Jezus met olie gezalfd heeft en zijn voeten met haar haar heeft afgedroogd; de zieke Lazarus was haar broer.

6 Myrrhedragers

Luc. 24:1
Maar op de eerste dag van de week gingen ze bij het ochtendgloren naar het graf met de geurige olie die ze bereid hadden.

7 Het Laatste avondmaal

8 De voetwassing

De Heer die dient.
Op een directe manier wat een Franse bisschop schreef “een kerk die niet dient dient tot niets”.
De apostelen nodigen uit om direct aan te sluiten op deze dienende eigenschap.
Door deze iconen in het kader van de eredienst en het contact met God te gebruiken wordt

beschouwend gebed zonder onderbreking inzet en inkeer.

9 Nedergedaald ter helle

Het woord 'nedergedaald' komt 22 keer in de Statenvertaling, 13 keer in de Bijbelvertaling van 1951, en niet in de Nieuwe Bijbelvertaling voor. Het woord komt 3 keer in de Naardense Bijbel voor.
"Jezus is in de diepte afgedaald. Hij die is neergedaald, is dezelfde die ook is opgestegen" (Ef. 4, 9-10).
De geloofsbelijdenis van de apostelen belijdt in zijn geloofsartikelen de nederdaling ter helle van Christus en zijn verrijzenis uit de doden op de derde dag, omdat Hij in zijn Pasen uit de diepte van de dood het leven laat opwellen: In de paaswake zingt men: (*De morgenster) die, uit het dodenrijk herrezen over heel het menselijk geslacht stralend is opgegaan: Christus, uw Zoon, die leeft en heerst in de eeuwen der eeuwen. Amen.*

De officiële uitleg luidt Het dodenrijk waarin Christus na zijn sterven is nedergedaald, noemt de Schrift de hel, de Sjeool of de Hades[1], omdat zij die zich daar bevinden, verstoken zijn van het zien van God[2].

---

[1] Vgl. Fil. 2, 10; Hand. 2, 24; Openb. 1, 18; Ef. 4, 9
[2] Vgl. Ps. 6, 6; Ps. 88, 11-13

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ
ΙΣ ΑΣ

Dat is immers het geval voor alle doden, goede of slechte, wanneer zij wachten op de Verlosser[3] dat wil niet zeggen dat hun lot gelijk is, zoals Jezus laat zien in de parabel van de arme Lazarus, die in "de schoot van Abraham" was opgenomen[4].

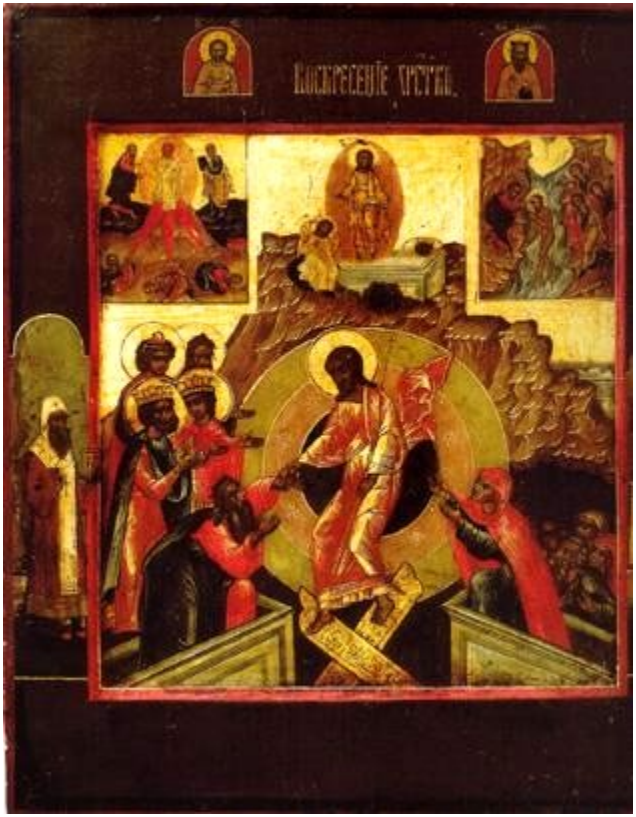

[3] Vgl. Ps. 89, 49; 1 Sam. 28, 19; Ez. 32, 17-32
[4] Vgl. Lc. 16, 22-2

"Het zijn juist de zielen van deze vromen die in de schoot van Abraham op hun bevrijder wachtten, die Jezus Christus bevrijdde, toen Hij nederdaalde ter helle". Jezus is niet nedergedaald ter helle om de verdoemden te straffen, evenmin om de hel van de verdoemenis af te breken[5], maar om de rechtvaardigen die Hem voorgegaan waren, te bevrijden.

10 De verrijzenis: anastasis

De Verrijzenis-icoon is een verlossingsicoon. Het tafereel omvat een aantal vaste elementen: het doorboren van de rotsachtige aardkorst, het verbrijzelen van de hellepoorten met gekruiste deurpanelen, sleutels, boeien en andere symbolen van dood en slavernij onder de voeten van Jezus. Jezus is omgeven door een zogenaamde mandorla, een rond of ovaal aureool, dat voorkomt op alle Christus-voorstellingen na zijn Verrijzenis. Het wordt evenals teruggevonden op de icoon van de Gedaanteverandering op de berg Tabor. De mandorla is een symbool voor de goddelijke heerlijkheid. Jezus draagt niet de Pantocrator-kleuren want de Pantocrator verwijst naar de *aardse* Christus, deze voorstelling toont een *verheerlijkte* Christus.

[5] Vgl. DS 1011; 1077

Met een schriftrol in de ene hand, tilt Jezus met de andere hand Adam, symbool voor de gehele mensheid, uit het graf om hem tot leven te brengen. Eva staat tegenover of naast Adam en wacht eveneens op de Verlossing. Haar handen zijn bedekt als teken van nederigheid. Op de achtergrond bevinden zich Bijbelse figuren van het Oude Verbond, onder wie de koningen David en Salomo en vaak ook Johannes de Doper. De Orthodoxe christenen noemen hem *Johannes Pródromos*, dat is *de Voorloper*.

11 Oud en nieuw

12 Pantokrater

Pantokrator komt uit het Grieks: παντοκρατωρ. Παντο betekent "alle(s)"; en κρατωρ "heerser". De term is afkomstig uit de Griekse vertaling van de joods-christelijke Bijbel, het Eerste en Tweede

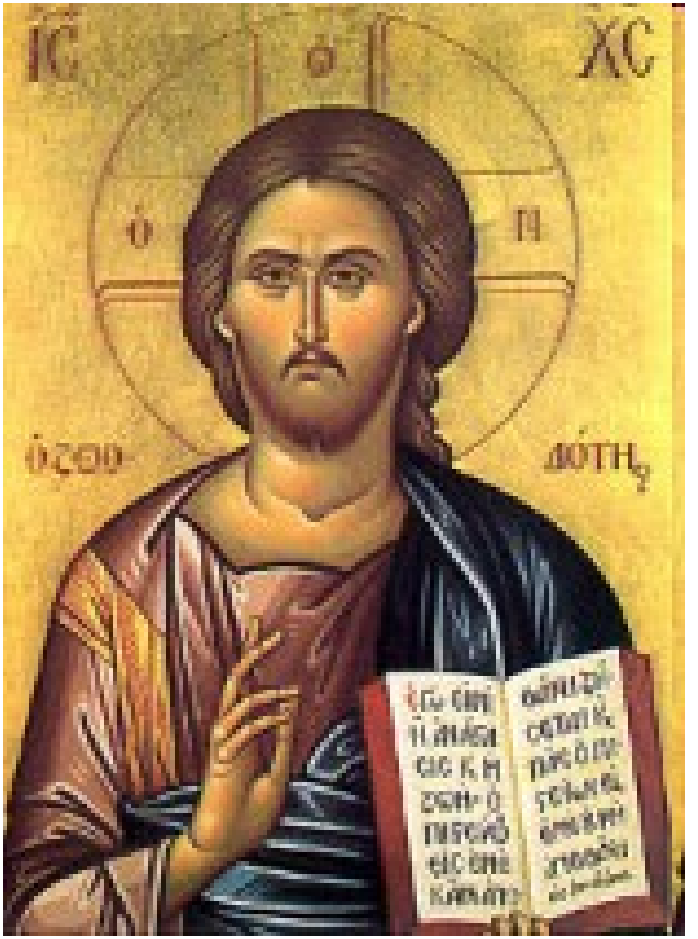

Verbond is het een aanduiding voor God zelf. De nadruk ligt op de universaliteit en de almacht die aan God worden toegeschreven.

ΙΣ
ΧΣ
Ο Ω
Ο Η
Ο ΠΑΝΤΟ
ΚΡΑΤΩΡ
ΕΓΩ ΕΙΜΙ
ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ
ΚΟΣΜΟΥ Ο
ΑΚΟΛΟΥΘΩΝ
ΜΟΙ ΟΥ ΜΗ
ΠΕΡΙΠΑΤΗ
ΗΕΝΗΣΕΙ
ΤΑΙΑΛΛΑ
ΕΙΤΟΦΩΣ
ΤΗΣ ΖΩ
ΗΣ

In het theologische debat over de goddelijkheid van de Bijbelse Jezus gebruikten de Griekse kerkvaders deze term eveneens voor Christus. Hiermee verzetten ze zich - tegen het in hun ogen - ketterse standpunt van Arius.

13 De kruisiging

Byzantijns Museum, Athene, tweede helft 16de eeuw.

14 De Hemelvaart

De voeten van de leerlingen moeten de voetstappen van Jezus zoeken en niet anar de hemel staren. Dat is wat die twee mannen in het wit te zeggen hebben. Wij zijn het lichaam van Christus: Maria en de kerk…

15 Pinksteren

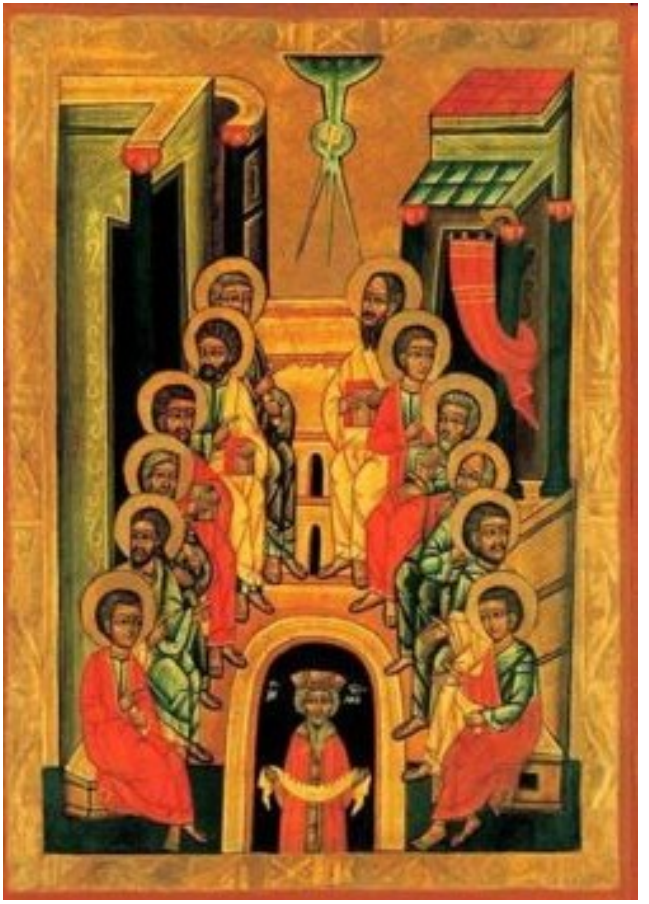

In de oorspronkelijke icoon is Maria niet te zien met Pinksteren. De kerk is de ontvangende, de gelovigen zijn gesymboliseerd door de figuur onderaan in beeld. Maria is het beeld van de kerk, dat wordt als verklaring gegeven, waarom Maria er niet tussen staat..

16 Mandillion

De icoon van Christus ‘niet met handen gemaakt’. Hier zit het volgende verhaal achter. Koning Abgar van Edessa in Klein-Azië had van Jezus gehoord. Hij stuurde gezanten naar hem toe met de vraag of hij naar Edessa wilde komen. Maar Jezus zei dat dat niet mogelijk was. In plaats daarvan nam hij een zweetdoek, drukte die tegen zijn gezicht aan, en daar bleek toen een afdruk van zijn gezicht op te staan. Hij gaf de doek mee aan de gezanten,

zodat koning Abgar in ieder geval een beeld van hem zou hebben. Op deze afdruk zouden de eerste iconen gebaseerd zijn. En de icoon ‘niet met handen gemaakt’ verwijst naar die afdruk; soms is er ook een doek op de icoon geschilderd.

17 Hodegitria

De Moeder Gods Iconen, een aparte categorie, zijn in een aantal basistypen in te delen: Hodegitria, Eleouesa en de Orante.
- Type Hodigitria, ofwel: "Zij die de weg wijst".
Zo werd in Byzantium de typologie van de Moeder Gods genoemd die, met het kind op de arm, Hem aanwijst als "de Weg, de Waarheid en het Leven". In die Icoon heeft het kind Jezus al de trekken van een volwassene. Soms houdt hij in de ene hand de wetsrol vast en maakt met de andere hand een zegenend gebaar.
-Op dit type van icoon is haast geen lichamelijk contact tussen Moeder en Kind; zij kijken elkaar niet aan. In vergelijking met de Pantocrator vertoont Maria's kleding net de tegengestelde kleurensymboliek: zij draagt een blauw onderkleed (zij is in de eerste plaats mens), maar een rode mantel (want God heeft haar bekleed met de hemelse liefde).
Op haar schouders en hoofd heeft zij veelal drie gouden sterren: deze symboliseren haar

maagdelijkheid vóór, tijdens en na de geboorte van Jezus.

Inhoudsopgave

1 *Johannes de Doper*.....2
2 De twaalfjarige in de tempel.....4
3 De intocht in Jeruzalem.....6
4 De blindgeborene.....7
5 De opwekking van Lazarus.....8
6 Myrrhedragers.....11
7 Het Laatste avondmaal.....14
8 De voetwassing.....14
9 Nedergedaald ter helle.....15
10 De verrijzenis: anastasis.....20
11 Oud en nieuw.....22
12 Pantokrater.....23
13 De kruisiging.....26
14 De Hemelvaart.....27
15 Pinksteren.....28
16 Mandillion.....30
17 Hodegitria.....31